

AVRUPA BİRLİĞİ VE İNSAN HAKLARI

Aydınlık Dergisi, 28 Haziran 1998

Yıldırım Koç

Bu yıl ILO Uluslararası Çalışma Konferansı'nda Standartların Uygulanması Komitesi'nde incelemeye alınacak ülkelerin belirlenmesi sırasında ilginç olaylar yaşandı. ILO Uzmanlar Komitesi her yıl çeşitli ülkeler hakkındaki sendikal hak ihlallerinin yer aldığı bir rapor yayınlıyor. Bu raporda yer alan ülkelerin bir bölümü de, Uluslararası Çalışma Konferansı sırasında oluşturulan Standartların Uygulanması Komitesi'nde incelemeye alınır. İncelemeye alınacak ülkeler listesi konusunda işçi ve işveren grubunun anlaşma zorunluluğu vardır. Bu konudaki bir kural, bir önceki yıl Komite raporunda özel paragrafa (kara listeye) alınan ülkenin, çok özel bir gelişme olmaması durumunda, Komite tarafından yeniden incelenmesidir. Ancak bu yıl İran konusunda çok farklı bir durum ortaya çıktı.

İran, 1996 ve 1997 yıllarında, kadınlara, bazı dinlere ve siyasal görüşlere sahip kişilere uyguladığı ayrımcılık nedeniyle, Konferans Komitesinde incelemeye alınmış ve özel paragrafa konmuştu. Normal olarak beklenen, bu yıl da İran'ın Komite'de incelemeye alınmasıydı. Hazırlanan ilk ön listede İran yer almıyordu. Bu nedenle, Komite işçi grubunun toplantısında ayrıntılı tartışmalar oldu; ben de yaptığım 15 dakikalık bir konuşmada İran'da hiçbir alanda ciddi bir gelişme olmadığını; Hatemi'nin seçilmesi sonrasında ayrımcılık konusunda elle tutulur hiçbir adım atılmadığını; İran Anayasası, Medeni Kanunu, İş Kanunu ve diğer mevzuatta ayrımcılığa ilişkin hükümlerin aynen durduğunu anlattım. Ancak tüm çabalara karşın, İran'ın incelenecek ülkeler listesine alınması mümkün olmadı. Komite işveren grubunda ise bu konuda bir tartışma bile olmadan İran dışta bırakıldı. Bunun nedenini çeşitli arkadaşlarla ve İran rejiminin muhalifleriyle tartıştık. Vardığımız sonuç şuydu: Avrupa Birliği, İran ile ekonomik ilişkilerini geliştirmeye çalışıyor. Önümüzdeki haftalarda Birleşmiş Milletler'de İran aleyhinde bir kararın alınmasını önlemede Avrupa Birliği ülkeleri İran'a yardımcı olacak. ILO'da İran'ın incelemeye alınmaması Birleşmiş Milletler'de Avrupa Birliği'nin işini kolaylaştıracak. Bu gözlemimizi daha sonra bir yabancı diplomata anlattım. Tümünüyle katıldığını söyledi.

Bunu anlatmamın nedeni, insan hakları konusunda gelişmiş kapitalist ülkelerin gösterdiği ikiyüzlülük. Gelişmiş kapitalist ülkelerin politikalarını belirleyen sermayedar sınıf, insan hakları ve demokrasi gibi ilkelerle değil, kendi çıkarlarına göre hareket ediyor. Kendi çıkarlarının, insan hakları ve demokrasi gibi ilkelerle çakıştığı durumlarda, bu ilkeleri de etkili bir biçimde kullanıyor. Bunun çakışmadığı durumlarda, büyük bir ikiyüzlülikle, insan haklarını ve demokrasiyi kenara itip, çıkarlarının gereğini yapıyor.

"Bunu yeni mi anladın?" diyebilirsiniz. Hayır, bunu hep biliyordum. Ancak Türkiye'de birçok insanın Avrupa Birliği konusundaki sıcak yaklaşımlarını gördükçe, bunu bazılarına hatırlatmak istedim.

1967 yılında iki arkadaşımınla birlikte Çanakkale savaş alanlarında İngiliz mezarlıklarını gezmiştik. Mezar taşlarının birinin üstünde, "insanlık için asilce öldü" ("He nobly died for humanity"), diğer ikisinin üstünde ise "demokrasi için" ("for democracy") yazıyordu. Resimlerini çekmiştim. Bu mezar taşlarını, sermayenin ve devletlerin, insanlık ve demokrasi gibi kavramları nasıl kullandığının en acı örnekleri olarak hep anımsarım.

Afganistan'da kadınlara yapılanlar, Sudan'da ve Moritanya'daki şeriatçı yönetimlerin uyguladıkları kölelik, Avrupa Birliği ülkelerinin tepkisini çekmiyor. Bosna ve Kosova konusunda takınılan tavır da ortada.

Türkiye'de tabii ki insan hakları ihlalleri var. Ülkemizde, ne yazık ki, demokrasi istediğimiz biçimde yok ve işlemiyor. Ama herhalde İran, Afganistan, Sudan ve Moritanya da değiliz.

Peki, insan hakları konusunda Türkiye söz konusu olduğunda çok duyarlılık gösteren Avrupa Birliği ülkeleri, bu diğer ülkeler konusunda niçin seslerini fazla çıkarmıyorlar?

Ben bu sorunun yanıtını ilk kez 1967 yılında Çanakkale’de İngiliz mezarlıklarında almıştım. Son kez de 1998 Haziran’ında ILO Uluslararası Çalışma Konferansı Standartların Uygulanması Komitesi’nde aldım.